

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Clara Johansson

Ljuset på mörka relationer
En undersökning av GREVIO:s påverkan på
lagstiftningen i förhållande till våld i
anknytningsrelationer

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Ellika Sevelin

Termin: HT 2023

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod och Material.....	6
1.5 Forskningsläge.....	7
1.6 Disposition.....	8
2 UPPEHÅLLSTILLSTÅND	9
2.1 Rätt till uppehållstillstånd	9
2.2 Möjlighet till uppehållstillstånd	9
3 SVERIGES LAGSTIFTNING 2018	10
3.1 Fortsatt uppehållstillstånd när förhållandet upphört.....	10
3.2 Våldet.....	11
3.3 Seriositet	12
3.4 Tiden för sammanboende	13
3.5 Tidpunkten för uppbrottet	14
4 ISTANBULKONVENTIONEN.....	16
4.1 Betydelse och ratificerande	16
4.2 Centrala artiklar	16
4.3 GREVIO	17
4.3.1 GREVIO:s nivåer av brådska.....	17
4.3.2 GREVIO:s rapport: kritik och rekommendationer.....	18
5 SVERIGES NUVARANDE LAGSTIFTNING.....	21
5.1 Fortsatt uppehållstillstånd när förhållandet upphört.....	21
5.2 Förutsättningar för fortsatt uppehållstillstånd	21

6	HAR KRITIKEN FÖRANLETT TILLRÄCKLIG FÖRÄNDRING ELLER FINNS DET FORTFARANDE LUCKOR I RÄTTEN?	23
6.1	Utveckling och framsteg: Åtgärder efter GREVIO:s rapport	23
6.2	Utmaningar och möjligheter: Ytterligare åtgärder för överensstämmelse	24
6.2.1	Våldets art och upprepning	25
6.2.2	Tidpunkten för uppbrottet	26
6.2.3	Tiden för sammanboende.....	27
7	DISKUSSION	28
8	SLUTSATS	30
	KÄLLFÖRTECKNING	31

Summary

Sweden has made significant strides internationally in its efforts to prevent domestic violence as well as violence towards women who have immigrated into Sweden to enter an intimate relationship. In Sweden there are legal regulations to protect immigrant women exposed to male partner violence by allowing them to remain in the country with a new residence permit of their own, even after the relationship has ended. However, the requirements for obtaining such a permit are stringent and the concept of violence is not interpreted in the same way as in other judicial areas.

The effects and remaining measures of the criticism in GREVIO's 2019 report in regard to protection of immigrant women experiencing violence by a male partner in Sweden is investigated. The investigation is conducted through a legal developmental and critical perspective along with a legal dogmatic and legal analytical methodology. The essay identifies that changes have been made concerning women whose partner holds a temporary residence permit. These women can now, after GREVIO's criticism, obtain a residence permit in accordance with the "skyddsregel" in chapter 5 section 16 of the Aliens Act that was not possible before. Additionally, this essay identifies gaps in the legal system that need to be addressed regarding the protection of immigrant women facing male partner violence. These gaps include the requirement that violence should be the primary cause of the relationship ending and that the violence must have been severe and repeated. GREVIO also criticizes the requirement for a certain cohabitation period and that the relationship must have been serious. The gaps may result in women being trapped in a cycle of abuse in their violent relationships as the women due to fear of being forced to leave Sweden might stay with their violent partner. These gaps need to be addressed to align with the criticism put forth by GREVIO and to adhere to the zero tolerance for violence in Sweden, as outlined by the Istanbul Convention.

Sammanfattning

Sverige har ur ett internationellt perspektiv kommit långt i dess arbete för att förebygga våld i nära relationer såväl som våld i anknytningsrelationer. I Sverige finns rättsregler för att skydda kvinnor som utsätts för våld av sin anknytningsperson genom att låta dem stanna i landet med ett självständigt tillstånd trots att förhållandet har upphört. Kraven för att uppbära ett självständigt tillstånd ställs dock högt och våldsbegreppet är inte att tolka på samma sätt som i andra delar av rätten.

Vilka effekter kritiken i GREVIO:s rapport 2019 har haft på skyddet för kvinnor som utsätts för våld i anknytningsrelationer och vilka åtgärder som kvarstår utreds ur ett rättsutvecklings- och kritiskt perspektiv. Utredningen genomförs genom en rättsdogmatisk och rättsanalytisk metod. Uppsatsen identifierar ändringar som gjorts i förhållande till kvinnor vars anknytningsperson uppbär ett tidsbegränsat tillstånd, som numera efter GREVIO:s kritik, kan få uppehållstillstånd i enlighet med skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtIL. Uppsatsen identifierar vidare de luckor som behöver åtgärdas vad gäller kvinnor i anknytningsrelationers skydd när de utsätts för våld. Luckorna är kravet på att våld ska vara den primära orsaken till uppbrottet i relationen och att våldet måste ha varit allvarligt och upprepat. GREVIO framför även kritik gällande kravet på en viss sammanboendetid samt att förhållandet ska ha varit seriöst. Ovan nämnda luckor kan innebära en inlåsningseffekt för kvinnor i våldsamma relationer eftersom de på grund av rädsla för att tvingas lämna Sverige stannar med sin våldsamma partner. Luckorna behöver fyllas för att överensstämma med den kritik som GREVIO framför såväl som att följa den nolltolerans till våld som finns i Sverige och som Istanbulkonventionen uppställer.

Förkortningar

Begränsningslagen	Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige
Ds	Departementsserien
GREVIO	Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence
MIG	Migrationsöverdomstolen
Prop.	Proposition
Skr	Skrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar
UtlL	Utlänningslag (2005:716)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Till sist kände jag att, usch vilken dålig människa jag är. Jag fick den där känslan att det är något fel med mig eftersom han gör så där med mig. Jag kände att jag var mindre än alla kvinnor, att jag ingenting betyder, att jag inte är fin. Till sist tyckte jag också att jag var jätteful och att det var något fel med mig.¹

Rúna í Baianstovu har genomfört forskningsintervjuer med kvinnor som migrerat till Sverige genom en anknytningsrelation och som utsatts för våld. Citatet ovan är taget från Rebeckas berättelse som under 13 år i Sverige utsattes för fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och ekonomiskt våld av sin partner.

Utredningen *Kvinnor och barn i rättens gränsland* indikerar att det varje år är tusentals utländska kvinnor med uppehållstillstånd på grund av anknytning till en make eller sambo i Sverige som utsätts för våld. Det tillkommer även ett mörkertal med kvinnor som utsätts utan att ha kontakt med myndigheter eller jourer.² En del kvinnor kan inte söka hjälp eftersom de inte känner till sina rättigheter alternativt vill de inte söka hjälp på grund av risken att bemötas fördomsfullt på grund av diskriminering och rasism.³

Våld i nära relationer och i synnerhet mäns våld mot kvinnor är ett erkänt samhällsproblem i Sverige och våldet bottnar i bland annat den ojämlika maktbalans som finns mellan könen. Ur ett internationellt perspektiv bedriver Sverige ett framgångsrikt arbete för att förebygga våld i nära relationer. Det förebyggande arbetet har varit aktuellt under hela 2000-talet där samhället satsat stora resurser för att minska våldet.⁴ Detta till trots kvarstår frågan om

---

¹ Baianstovu i Moser Hällen, s. 211.

² SOU 2012:45 s. 11, 136.

³ Baianstovu i Moser Hällen, s. 203.

⁴ SOU 2014:49 s. 19.

Sverige har gjort tillräckligt; får kvinnorna det skydd de förtjänar? Det skydd mot våld som Istanbulkonventionen uppställer?

1.2 Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av ovanstående är syftet med uppsatsen att utreda vilken effekt som GREVIO:s *Baseline evaluation report Sweden* publicerad 21 januari 2019⁵ har fått på lagstiftningen i Sverige gällande våld i anknytningsrelationer. Uppsatsens huvudsakliga fokus är därför skyddsregeln i 5 kap. 16 § Utlänningslagen (2005:716)⁶ såväl som GREVIO:s rapport. För att uppnå syftet ska följande två frågeställningar besvaras:

- Har det vidtagits några åtgärder för att förhålla sig till kritiken i GREVIO:s rapport i förhållande till våld i anknytningsrelationer?
- Behöver ytterligare åtgärder vidtas för att Sveriges lagstiftning ska korrespondera med GREVIO:s krav och önskemål?

1.3 Avgränsningar

De situationer som undersöks i uppsatsen är, på grund av dess begränsade omfång, när kvinnor i anknytningsrelationer utsätts för våld av sin make, sambo eller blivande sådan. Det är endast partnerrelationer som berörs av anledningen att dessa anknytningsrelationer kan upphöra. Jag analyserar Istanbulkonventionen och utgår därför ifrån de personkategorier som faller in under denna, det vill säga kvinnor och flickor. Kvinnor utsätts i större utsträckning för våld av män i nära relationer⁷ varför även detta är min utgångspunkt. GREVIO:s rapport kritiserar och problematiserar flera rättsområden gällande bekämpandet av våld mot kvinnor i Sverige som hade varit intressanta att diskutera i denna uppsats. På grund av begränsad tid och plats kommer dock endast det kapitel gällande migration och asyl, och de delar knutna till anknytningsrelationer, att redogöras för.

---

⁵ Hädanefter GREVIO:s rapport.

⁶ Hädanefter UtL.

⁷ Skr. 2016/17:10 s. 83.

Uppsatsen berör av pedagogiska skäl centrala regler gällande anknytning till en partner men berör inte allmänna krav för att få uppehållstillstånd. Försörjnings- och identitetskravet kommer således inte redogöras för på grund av det begränsade utrymmet i uppsatsen, inte heller något annat än svensk migrationsrätt.

1.4 Metod och Material

Uppsatsen undersöker skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtL samt hur bestämmelsen har förändrats efter kritiken som framfördes i GREVIO:s rapport genom tillämpning av den rättsdogmatiska metoden. Den rättsdogmatiska metoden syftar till att fastställa gällande rätt genom användning av de allmänt accepterade rättskällorna så som lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin.⁸

Lagstiftning används för att identifiera befintliga såväl som tidigare lagregler för våldsutsatta kvinnor i anknytningsrelationer när relationen avslutas. Några vägledande mål från Migrationsöverdomstolen används för att utreda praxis på området och utröna de krav som ställs upp i skyddsregeln. Lagförarbeten används för att förstå vilka överväganden som har gjorts i fråga om skyddsregeln i anknytningsrelationer och för att förstå vilka krav som ställs upp där. Ovan nämnda är primära källor och uppsatsen utgår ifrån dessa då de har hög tillförlitlighet och auktoritet.⁹ Doktrin används för att förklara gällande rätt och redogöra för kritik som framförts på området. I uppsatsen används ett rättsutvecklingsperspektiv i syfte att redogöra för utvecklingen av bestämmelsen tillsammans med ett kritiskt perspektiv för att utvärdera gällande rätt.

För att analysera GREVIO:s rapport och lagstiftning används även den rättsanalytiska metoden, som möjliggör ett kritiskt förhållningssätt och utrymme för att belysa brister i skyddsregeln som kräver förbättring. Genom en rättsanalytisk metod kan jag utöver att fastställa även utvärdera gällande rätt. Skillnaden mellan den rättsanalytiska och den rättsdogmatiska metoden

---

⁸ Kleineman i Nääv och Zamboni, s. 21.

⁹ Sandgren, s. 36–38.

är bland annat att den senare i flera avseenden kräver ett rätt svar. En rättsanalytisk metod möjliggör även användningen av flera typer av material,¹⁰ däribland GREVIO:s rapport, såväl som relevanta sekundärkällor.

GREVIO:s rapport är central för uppsatsen. Rapporten används för att redogöra för den kritik som GREVIO framför gällande kvinnor som utsätts för våld i anknytningsrelationer och vad Sverige kan göra för att förbättra skyddet av kvinnor från våld. GREVIO är som övervakande organ för Istanbulkonventionen och Europarådets expertgrupp om våld mot kvinnor en pålitlig och relevant källa trots att denna inte utgör en allmänt accepterad rättskälla enligt rättskällevärdet.

1.5 Forskningsläge

Rättsvetenskaplig forskning om skyddet för våldsoffer i anknytningsrelationer står två kvinnor för i Sverige, Monica Burman och Lisa Kerker.

Monica Burman är professor i rättsvetenskap och arbetar vid Umeå Universitet. Burman skrev 2012 en rättsvetenskaplig artikel gällande just kvinnor som utsätts för våld i anknytningsrelationer.¹¹

Lisa Kerker skrev sin akademiska avhandling för avläggande av juris doktorsexamen 2023 i offentlig rätt och närmare bestämt om anhörigmigranternas rättsliga skydd från bland annat våld i förhållande till anhörigmigranternas vistelserätt i Sverige.¹²

Denna studie bidrar till att vidga förståelsen för skyddsregelns funktionalitet och utveckling genom att analysera och kritiskt undersöka hur GREVIO:s rapport kommer att påverka lagstiftningen och vilka åtgärder som kvarstår för överensstämmelse.

---

¹⁰ Sandgren, s. 53–55.

¹¹ Se Burman.

¹² Se Kerker.

1.6 Disposition

Det nästkommande kapitlet i uppsatsen redogör kort för rätten och möjligheten till uppehållstillstånd på grund av anknytning. I uppsatsens tredje kapitel utreds hur lagstiftningen såg ut innan rapporten från GREVIO. Kapitel fyra förklarar vad Istanbulkonventionen är, redogör för centrala artiklar i denna, vad dess övervakningsmekanism GREVIO har för uppgift samt vad rapporten kom fram till i förhållande till våldsutsatta kvinnor i anknytningsrelationer. Kapitel fem redogör för den gällande rätt som är relevant för uppsatsen, det vill säga bestämmelser i UtlL. De ovan presenterade delarna utgör sedan grunden till uppsatsens sjätte kapitel som rymmer en analys av om kritiken i GREVIO:s rapport har fått genomslag i gällande rätt idag. Uppsatsens sjunde kapitel består av en diskussion innehållande mina egna reflektioner och uppsatsen avslutas med dess åttonde kapitel som redogör för mina slutsatser.

2 Uppehållstillstånd

2.1 Rätt till uppehållstillstånd

Rätt till uppehållstillstånd stadgas i 5 kap. 3 § UtIL och gäller i ett antal uppräknade fall, däribland när en utländsk kvinna som är maka eller sambo till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige. Rätten till uppehållstillstånd för makar framgår även av art. 4.1.a i rådets direktiv 2003/86/EG om rätt till familjeåterförening¹³, genom vilken bestämmelsen i UtIL fått sin utformning. De anhöriga som omfattas av bestämmelsen är kärnfamiljen, det vill säga makar, sambos och ogifta barn till anknytningspersonen.¹⁴ Familjeåterföreningsdirektivet grundas i tanken att en tredjelandsmedborgare med en mer permanent bosättning i en EU-stat, anknytningspersonen, ska ha rätt till att återförenas med personer i sin kärnfamilj som också är tredjelandsmedborgare.¹⁵

2.2 Möjlighet till uppehållstillstånd

Möjlighet till uppehållstillstånd stadgas i 5 kap. 3 a § UtIL och gäller i ett antal uppräknade fall, däribland när en kvinna har för avsikt att ingå äktenskap eller inleda ett samboförhållande med anknytningspersonen. Denna typ av anknytningar utgör så kallade snabba anknytningar, det vill säga äktenskap eller samboförhållanden där makarna eller samborna inte stadigvarande sammanbott utomlands och förhållanden där personerna har för avsikt att ingå äktenskap eller samboskap i Sverige.¹⁶ Denna grupp omfattas inte av familjeåterföreningsdirektivet.¹⁷

---

¹³ Hädanefter Familjeåterföreningsdirektivet.

¹⁴ Prop. 2020/21:191 s. 47.

¹⁵ Prop. 2005/06:72 s. 27–28; Prop. 2020/21:191 s. 81–82.

¹⁶ Prop. 2005/06:72 s. 31.

¹⁷ Prop. 2005/06:72 s. 32.

3 Sveriges lagstiftning 2018

3.1 Fortsatt uppehållstillstånd när förhållandet upphört

Av SFS 2017:356 framgår hur bestämmelsen i 5 kap. 16 § UtL såg ut när GREVIO genomförde sin rapport och utvärdering i Sverige och denna är därför utgångspunkten i detta kapitel.

Möjligheten till fortsatt uppehållstillstånd i vissa fall framgår av bland annat 2018 års 5 kap. 16 § UtL. En kvinna som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av anknytning till sin make eller sambo eller blivande make eller sambo får enligt 2018 års 5 kap. 16 § första stycket UtL beviljas ett nytt tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd endast om förhållandet består. Har kvinnan, med anknytning till en make eller sambo eller blivande sådan, haft ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i två år får hon ges ett permanent uppehållstillstånd. Ett permanent uppehållstillstånd får endast ges före tvåårsperiodens slut om det finns särskilda skäl, 2018 års 5 kap. 16 § andra stycket UtL. Skyddsregeln framgår av tredje stycket, andra punkten och gäller om förhållandet har upphört främst på grund av att kvinnan har utsatts för våld eller annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid. Det finns genom skyddsregeln en möjlighet för kvinnan att få ett eget uppehållstillstånd trots att förhållandet inte består som annars utgör huvudregel.

Av 2018 års 5 kap. 16 § fjärde stycket UtL stadgas att möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, som ovan beskrivet, inte gäller när ett uppehållstillstånd beviljas på grund av anknytning till en flykting eller alternativt skyddsbehövande som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Begränsningen framgår av 8 § i lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.¹⁸

---

¹⁸ Hädanefter Begränsningslagen.

3.2 Våldet

Av bestämmelsen i 2018 års 5 kap. 16 § UtIL framgår att förhållandet främst ska ha upphört på grund av att den sökande kvinnan, utsatts för våld eller annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid.

Kvinnan har att göra sannolikt att det förekommit våld eller annan allvarlig kränkning av frihet eller frid i relationen. Uppgifter om våld eller kränkning behöver underbyggas, men formella krav på vilken dokumentation som skall föreligga uppställs inte. Förarbeten hänvisar till polisanmälningar, läkarintyg eller intyg från kvinnojourer eller sociala myndigheter som kan vara vägledande.¹⁹

Med våld avses främst fysiskt våld.²⁰ I UtIL:s skydd omfattas sexuellt våld och visst psykiskt våld, men snarare som kränkningar.²¹ Vare sig om handlingen anses vara våld eller en kränkning kan det medföra skydd men det gäller inte allt våld och inte alla kränkningar. Det framgår inte tydligt av lagtexten men det våld som kvinnorna ska skyddas från avgränsas. Skyddet avgränsas genom ett krav på att våldet ska vara allvarligt och upprepat. Regeringen menar att enstaka mindre allvarliga våldshandlingar inte ska medföra att sökande beviljas fortsatt uppehållstillstånd i Sverige. Regeringen menar vidare att om varje våldshandling eller kränkning som kvinnan utsätts för skulle medföra en rätt till uppehållstillstånd skulle regeln kunna missbrukas för att kringgå bestämmelserna. För att kvinnan ska få uppehållstillstånd ska det vara fråga om allvarligare och upprepade övergrepp. Övergreppen ska ses i sitt sammanhang och det bör i varje ärende tas hänsyn till ”under vilka omständigheter övergreppet har ägt rum, dess allvarlighet och om det rör sig om en enstaka episod eller systematiska övergrepp”.²² Var gränsen mellan allvarligt och mindre allvarligt eller bagatellartade övergrepp dras framgår dock inte tydligt.

---

¹⁹ Prop. 1999/2000:43 s. 54; MIG 2011:25.

²⁰ Prop. 1999/2000:43 s. 53.

²¹ SOU 1997:152 s. 161.

²² Prop. 1999/2000:43 s. 53–54.

Det framförs kritik i forskningen gällande den höga ribban som anger vad som anses som våld och kränkningar och omfattas av bestämmelsen. Vidare för Burman kritik gällande den bristande förenligheten med kunskapen som finns idag om våld i nära relationer samt den bristande överensstämmelsen med hur våld förstås i andra delar av rätten. Burman menar att kriterierna om våldet för fortsatt uppehållstillstånd inte överensstämmer med den nolltolerans mot våld som finns i den rådande dialogen om våld mot kvinnor i Sverige.²³ Enligt svensk rätt gäller att allt våld är kriminaliserat enligt brottsbalken, även örfilar med övergående smärta som följd. Dessutom ser samhället särskilt allvarligt på våld eller kränkningar som utövas mot en kvinna av en man som hon lever under äktenskapsliknande förhållanden med, till exempel genom brottet kvinnofridskränkning där även relativt lindriga brott tas i beaktning. Till exempel örfilar.²⁴

En kartläggning av våld i anknytningsrelationer visar exempel på våld som inte omfattas av skyddsregeln i Migrationsverkets tillämpning. Detta är bland annat stryptag, sparkar, knuffar, slag med öppen hand, kränkningar i form av omfattande kontroll och begränsning av kvinnans frihet, hot och allmänna trakasserier.²⁵ Handlingarna har inte ansetts så allvarliga att de kan omfattas av skyddet i 5 kap. 16 § 2 UtIL trots att det i viss utsträckning har handlat om upprepat våld.²⁶ I en rapport utförd av Världshälsoorganisationen²⁷ som går igenom statistik för våld i bland annat nära relationer, ingår dock såväl sparkar som slag med öppen hand, stryptag och knuffar i deras fysiska våldsbegrepp.²⁸

3.3 Seriositet

Det är endast seriösa relationer som skyddet i 5 kap. 16 § UtIL kan tillämpas på. En skenrelation kan till exempel inte utgöra grund för fortsatt tillstånd.²⁹ Förutsättningarna som ställs upp för uppehållstillstånd på grund av

---

²³ Burman, s. 11, 15.

²⁴ SOU 2012:45, s. 97–98.

²⁵ Ds 2014:38 s. 27.

²⁶ Ds 2014:38 s. 31–32.

²⁷ Hädanefter WHO.

²⁸ WHO, s. 6.

²⁹ MIG 2014:12.

anknytning gäller alltså även vid fortsatt uppehållstillstånd. En seriös relation är den som kan ge uppehållstillstånd och med seriositet menas att relationen ska ha varat en viss tid.³⁰

3.4 Tiden för sammanboende

Viktigt i sammanhanget blir även tiden för sammanboendet som påverkar om kvinnan kan få skydd. Trots att frågan gäller skydd för våldsutsatta, så finns grundintressen för migrationskontroll och reglerad invandring med här.³¹ Utan ett krav på sammanboende av viss varaktighet skulle, enligt förarbeten, rätten till invandring kunna missbrukas.³² Ett ställningstagande som görs även i förarbeten inför anslutningen till Istanbulkonventionen.³³

Sammanboendetiden ska vara en tid som inte är alltför kort, men det framkommer inte i förarbetena vad det innebär.³⁴ Nio månaders sammanboende har ansetts tillräckligt för att förutsättningarna i bestämmelsen ansetts uppfylla.³⁵ Fyra månaders sammanboende har bedömts vara helt kortvarigt och medfört att förutsättningarna för fortsatt uppehållstillstånd inte har uppfyllts. Trots att en kvinna gör sannolikt att hon har utsatts för sådant våld eller allvarliga kränkningar som framgår av skyddsregeln, och att relationen upphört främst till följd av detta, är skyddet inte tillgängligt om sammanboendet inte varit tillräckligt långvarigt.³⁶

Inför anslutningen till Istanbulkonventionen gjordes en utredning där Sveriges migrationsrättsliga bestämmelser bedömdes övergripande överensstämma med art. 59.1 i konventionen genom möjligheten till fortsatt uppehållstillstånd vid våld.³⁷ Det fördes fram frågor gällande kravet om ett självständigt uppehållstillstånd ska kunna ges oavsett längden på den tillståndsgrundande relationen. Frågetecknen handlade om de krav som

---

³⁰ Prop. 1999/2000:43 s. 54.

³¹ Se Kerker s. 203–204.

³² SOU 1997:152 s. 201; Prop. 1999/2000:43 s. 54.

³³ Prop. 2013/14:208 s. 123.

³⁴ Prop 1999/2000:43 s. 54, 64.

³⁵ UN 418–00; SOU 2012:45 s. 97.

³⁶ UN 99–2000; SOU 2012:45 s. 97.

³⁷ Ds 2012:52 s. 29–30.

vägledande avgöranden och förarbeten ställer på att relationen ska ha varit seriös från början och att sammanboendet inte ska ha varit för kortvarigt.³⁸ Utredaren lade fram förslaget att lagen kunde ändras alternativt att Sverige skulle göra en reservation om tillämpningen av art. 59.1 i Istanbulkonventionen.³⁹ Regeringen gjorde i propositionen som föregick anslutningen till Istanbulkonventionen dock bedömningen att ingen åtgärd behövdes för överensstämmelse. De menade att svensk rätt möjliggör för fortsatt uppehållstillstånd om en relation upphört och att förutsättningarna som ställs upp för detta är nödvändiga för att förhindra att invandringsbestämmelser missbrukas och kriterierna behövs.⁴⁰

3.5 Tidpunkten för uppbrottet

Relevant blir också när förhållandet har upphört. Av skyddsregeln framgår att det ska kunna antas att förhållandet har upphört främst på grund av våld eller allvarliga kränkningar av frihet eller frid och den som söker fortsatt tillstånd har att göra detta antagligt.⁴¹ Upphörandet av relationen ska alltså vara en konsekvens av våldet och i förarbeten och vägledande avgörande framgår att det ska kunna antas att relationen har upphört huvudsakligen på grund av övergreppen.⁴²

Våldet har en psykiskt nedbrytande mekanism. Det är genom dessa mekanismer som våldet normaliseras och det är vanligt att kvinnan i olika utsträckningar tar över förövarens verklighetsuppfattning, så kallad internalisering, varför uppbrottsprocessen kan ta tid.⁴³ Det kan tala för att en relation upphört av en annan anledning än våldet om den består en längre tid efter det att våld har ägt rum.⁴⁴ Relationen bör vidare upphöra vid ett tillfälle

---

³⁸ Ds 2012:52 s. 205–206, 241.

³⁹ Ds 2012:52 s. 203, 229–231.

⁴⁰ Prop. 2013/14:208 s. 122–124.

⁴¹ MIG 2011:25.

⁴² MIG 2011:25; prop. 1999/2000:43 s. 54–55.

⁴³ NCK, Uppbrottsprocessen.

⁴⁴ Prop. 1999/2000:43 s. 55; MIG 2011:25.

då omständigheten att relationen återupptas kan innebära en negativ påverkan på möjligheten till skydd.⁴⁵

---

⁴⁵ SOU 2012:45 s. 99.

4 Istanbulkonventionen

4.1 Betydelse och ratificerande

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, Istanbulkonventionen, är det första juridiskt bindande avtalet om våld mot kvinnor i Europa. Istanbulkonventionen har till syfte att skydda kvinnor och flickor mot alla former av våld och att förebygga, lagföra samt avskaffa våld mot kvinnor och våld i hemmet. Konventionen ska främja jämställdhet och understryker att kvinnor utsätts för könsrelaterat våld och våld i hemmet i högre grad än män och framför att främjandet är nödvändigt för att uppnå jämställdhet. Sverige undertecknade konventionen när den öppnades för undertecknande vid ett ministermöte i Istanbul i maj 2011 och ratificerade denna i november 2014.⁴⁶

Genom att ratificera konventionen har Sverige åtagit sig att genom åtgärder som lagföring, implementera konventionens bestämmelser. Sverige ska använda alla lämpliga åtgärder för att främja jämställdhet och avskaffa diskriminering, skydda kvinnor mot alla former av våld och bemöta mäns våld mot kvinnor utifrån ett helhetsperspektiv samt förebygga och bekämpa alla former av våld inom ramen för konventionen.⁴⁷

4.2 Centrala artiklar

Av art. 3.a framgår konventionens definition av våld mot kvinnor som är:

ett brott mot de mänskliga rättigheterna och en form av diskriminering av kvinnor och avser varje fall av könsrelaterat våld som leder till, eller troligen kommer leda till, fysisk, sexuell, psykisk eller ekonomisk skada eller fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt lidande för kvinnor, inbegripet hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, oavsett om det sker i ett offentligt eller privat sammanhang,

Art. 4 gäller grundläggande rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering. Närmare gäller art. 4.3 i konventionen att bestämmelserna i denna, och

---

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten, Istanbulkonventionen.

⁴⁷ Jämställdhetsmyndigheten, Bra behöver bli bättre s.1–2.

särskilt åtgärderna för att skydda brottsoffrens rättigheter, ska tillämpas utan åtskillnad på grund av bland annat religion, språk, hudfärg, tillhörighet till minoritet, hälsotillstånd eller status som migrant, flykting eller ställning i övrigt.

Art. 5.1 framför statens skyldigheter. Som part i konventionen ska man inte medverka till några som helst våldshandlingar mot kvinnor utan säkerställa att tjänstemän, myndigheter, institutioner, ombud och andra aktörer som handlar på uppdrag av staten agerar i enlighet med denna skyldighet.

Art. 59.1 i konventionen gäller uppehållstillstånd och stadgar att Sverige, som part till konventionen, ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder för att säkerställa att kvinnor kan beviljas ett självständigt uppehållstillstånd. Upphållstillståndet ska gälla efter ansökan för kvinnor vars rätt att vistas i landet är beroende av en make eller partner vid upplösningen av deras relation och under särskilt svåra omständigheter. Upphållstillståndet ska ges till kvinnan oberoende av hur länge äktenskapet eller förhållandet har varat men villkoren för att bevilja det självständiga uppehållstillståndet och dess längd fastställs i nationell lagstiftning.

4.3 GREVIO

Till Istanbulkonventionen hör enligt art. 66.1 Istanbulkonventionen en övervakningsmekanism som granskar hur väl konventionsstaterna lever upp till sina skyldigheter, GREVIO, vilken agerar Europarådets expertgrupp om våld mot kvinnor.

4.3.1 GREVIO:s nivåer av brådskas

GREVIO använder olika begrepp för att beskriva graden av brådskas för de åtgärder som expertgruppen vill se. När omedelbara åtgärder krävs för att partens lagstiftning ska överensstämma med Istanbulkonventionen används verbet ”vädjar”. Verbet ”starkt uppmanar” används när GREVIO har noterat brister som behöver åtgärdas inom en snar framtid för att säkerställa överensstämmelsen med konventionen. En tredje nivå indikeras genom

verbet ”uppmanar”, vilket används för brister som kräver uppmärksamhet, även om möjligen vid en senare tidpunkt. Till sist pekar verbet ”inbjuder” på små luckor i rätten som en part ombeds överväga att fylla.⁴⁸

4.3.2 GREVIO:s rapport: kritik och rekommendationer

Resultaten i GREVIO:s utvärderingsrapport är baserade på den information som erhållits under de olika steg i utvärderingsförfarandet i art. 68 Istanbulkonventionen. Stegen i utvärderingsförfarandet består dels av skrivna rapporter av svenska myndigheter såväl som information av icke-statliga organisationer, dels dialog mellan GREVIO och svenska myndigheter dels ett femdagars utvärderingsbesök i Sverige.⁴⁹

GREVIO ställde sig i rapporten positiva till möjligheten för permanent uppehållstillstånd för kvinnor i anknytningsrelationer när förhållandet avslutats primärt av orsaken att kvinnan utsatts för våld, som framgår av 2018 års 5 kap. 16 § UtIL. Kritik framförs eftersom bestämmelsen undantar de kvinnor med anknytning till en make som är skyddsbehövande vars uppehållstillstånd är tidsbegränsat. GREVIO menar att kvinnor, vars uppehållsrätt är knuten till den flyktingstatus som beviljats den våldsamma maken, påverkas negativt och påpekar principen om icke-diskriminering i art. 4.3 i Istanbulkonventionen. Att undanta en grupp kvinnor från förmånen av ett självständigt uppehållstillstånd enligt 5 kap. 3 § UtIL menar de strider mot Istanbulkonventionen.⁵⁰

I GREVIO:s rapport lyfter de fram att det i praktiken finns en fråga huruvida förhållandet främst avslutats på grund av våldet som i sin tur måste vara allvarligt och bestå av upprepade incidenter av förnedrande behandling, och ställer sig kritiska till dessa.⁵¹ Kritik har även framförts av socialtjänst att det ställs höga krav på att uppbrott sker nära i tid till det att våld ägt rum, eftersom

---

⁴⁸ GREVIO:s rapport, s. 5.

⁴⁹ GREVIO:s rapport s. 7.

⁵⁰ GREVIO:s rapport, s. 57, not 240.

⁵¹ GREVIO:s rapport s. 57, not 241.

detta inte stämmer överens med den kunskap som finns om uppbrott vid våldsamma relationer.⁵²

Kvinnorättsorganisationer och Migrationsverket indikerar båda att en incident med fysiskt våld osannolikt kan vara tillräckligt, att ringa våld är otillräckligt och att känslomässigt våld eller psykisk misshandel inte räknas in. GREVIO ställer sig oroliga över att faktorerna ovan kan innebära att kvinnor stannar i våldsamma relationer på grund av rädsla för att inte få stanna i Sverige, en rädsla som anknytningsmannen kan använda emot dem. Förhållandet behöver också vara seriöst och varaktigt, något som expertgruppen ställer sig frågande till. De ställer sig speciellt frågande till den etablerade praxisen att kräva en viss varaktighet på förhållandet och lägga stor vikt vid förhållandets längd, en kritik som framförts även i SOU 2012:45 där detta sågs som ”märkligt och med oklart syfte”⁵³ samt av Burman.⁵⁴ Att kräva en viss varaktighet, menar expertgruppen, får anses strida mot Istanbulkonventionen som inte ställer upp något liknande krav eftersom det skulle öka antalet kvinnor som är fast i våldsamma relationer.⁵⁵

Våld i nära relationer leder ofta till rädsla och isolering och kvinnorna är i behov av mannen, deras förövare, för anknytningsstatus. De migrerade kvinnorna i våldsamma anknytningsrelationer har ofta svårt att tillgå den hjälp eller det stöd som behövs och kan av den anledningen ha svårt att tillhandahålla den dokumentation som behövs för att bevisa våldet. Migrationsverket och kvinnorättsorganisationer slår fast att en kvinnas vittnesmål osannolikt skulle vara tillräckligt för att uppnå beviskravet, trots att det är trovärdigt.⁵⁶

GREVIO är i rapporten positiva till skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtlL och framför att bestämmelsen enligt tillhandahållna uppgifter används, 25 tillstånd på denna grund gavs till migrantkvinnor i Sverige 2016. Samtidigt är GREVIO kritiska till den restriktiva tolkningen av våld som Migrationsverket

---

⁵² Ds 2014:38 s. 67, 76.

⁵³ SOU 2012:45 s. 97.

⁵⁴ Burman, s. 11.

⁵⁵ GREVIO:s rapport, s. 57, not 241.

⁵⁶ GREVIO:s rapport, s. 57, not 242.

gör av bestämmelsen.⁵⁷ Migrationsverket är av uppfattningen att våld i form av slag med öppen hand, knuffar, stryptag och sparkar inte är sådant våld som avses. Fallet har varit detsamma i situationer när våldet upprepats vid fler än två tillfällen och över en längre period. Kränkningar i form av hot om våld eller hot om utvisning, kontroll och begränsningar av kvinnans frihet är enligt Migrationsverket inte att uppfatta som våld eller sådan allvarlig kränkning som avses i 5 kap. 16 § UtL.⁵⁸

GREVIO:s slutsatser gällande utsatta kvinnor i anknytningsrelationer är att de uppmuntrar Migrationsverket till att fortsätta praktiken av att erkänna de svårigheter som ett återkallat uppehållstillstånd kan innebära för kvinnor som utsätts för våld i en anknytningsrelation. De inbjuder Sverige att utvärdera kravet på våld som primär orsak till uppbrottet i relationen och att våldet måste vara allvarligt och upprepat. Slutligen vädjar GREVIO att svenska myndigheter avskaffar undantagen i begränsningslagen i den mån det begränsar kvinnors rätt till uppehållstillstånd i enlighet med 5 kap. 3 § UtL.⁵⁹

---

⁵⁷ GREVIO:s rapport, s. 57, not 243.

⁵⁸ Ds. 2014:38 s. 30, 34.

⁵⁹ GREVIO:s rapport s. 58, not 245.

5 Sveriges nuvarande lagstiftning

5.1 Fortsatt uppehållstillstånd när förhållandet upphört

Den 29 april 2021 överlämnade regeringen propositionen *Ändrade regler i utlänningslagen* till riksdagen och dagens lydelse av 5 kap. 16 § UtL ikraftträdde genom SFS 2021:765 den 20 juli 2021. Utgångspunkten för uppdraget i propositionen var bland annat att Sveriges internationella åtaganden respekteras tillsammans med en human, rättssäker och effektiv migrationspolitik.⁶⁰

I 5 kap. 16 § UtL stadgas att uppehållstillstånd får beviljas en sökande som med stöd av 5 kap. 3 § första stycket 1 eller 5 kap. 3 a § första stycket 1 UtL har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och som inte kan få ett nytt för att förhållandet har upphört. Ovan gäller, enligt andra punkten, om förhållandet upphört främst på grund av att sökande utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid. Ett uppehållstillstånd som beviljas enligt 5 kap. 16 § UtL ska vara tidsbegränsat och gälla i tretton månader enligt andra stycket.

Med SFS 2021:765 blev tidsbegränsade uppehållstillstånd huvudregeln vid anhöriginvandring. Det tidsbegränsade uppehållstillståndet ska gälla för samma tid som det uppehållstillstånd anknytningspersonen uppbär, även om detta inte blir längre än ett år.⁶¹

5.2 Förutsättningar för fortsatt uppehållstillstånd

Regeringen ansåg i likhet med kommittén att det även fortsättningsvis ska krävas att den anknytningsgrundade relationen består för att bevilja en kvinna fortsatt uppehållstillstånd på grund av anknytning. Kravet ska framgå uttryckligen av lagtexten. Asylrättscentrum och Flyktinggruppernas Riksråd

---

⁶⁰ Prop. 2020/21:191 s. 44.

⁶¹ Prop. 2020/21:191 s. 93–94.

förde fram kritik för kravet på förhållandets bestående. De menade att kravet på att förhållandet ska bestå kan medföra en inlåsnings effekt för kvinnan på så sätt att hon på grund av rädsla för utvisning stannar kvar i ett våldsamt och destruktivt förhållande. Regeringen menade att risken för inlåsnings effekter minskar i och med skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtL.⁶²

Innebörden av begreppen våld och allvarliga kränkningar av frihet eller frid, som redogjort för ovan, förändras inte genom ändringarna i UtL 2021. Trots att flera remissinstanser framfört synpunkter mot innebörden av begreppen föreslog kommittén inte några förändringar och regeringen ansåg inte att det fanns något behov av att ändra regleringen. Det argumenterades för att en sådan översyn som efterfrågats inte kunde rymmas inom ramen för lagstiftningsprojektet varför innebörden består idag.⁶³

---

⁶² Prop. 2020/21:191 s. 96.

⁶³ Prop. 2020/21:191 s. 99.

6 Har kritiken föranlett tillräcklig förändring eller finns det fortfarande luckor i rätten?

Mitt syfte i uppsatsen har, som redogjort för ovan, varit att undersöka vilken effekt som GREVIO:s rapport har fått i Sverige gällande våld i anknytningsrelationer. Att våld i anknytningsrelationer är ett problem, och ett känt sådant, är genom de utredningar och den doktrin som framställts på området visat.

6.1 Utveckling och framsteg: Åtgärder efter GREVIO:s rapport

Stark kritik framfördes av GREVIO på grund begränsningslagens bestämmelse med följd att kvinnor vars anknytningsperson endast hade ett tillfälligt uppehållstillstånd hindrade dessa från att ta del av skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtL. Kritiken framfördes eftersom begränsningslagens bestämmelse undantog dessa kvinnor helt och lämnade dem utan något typ av skyddsnet. Bestämmelsen innebar i praktiken att en kvinna med anknytning till en man med flyktingstatus eller som skyddsbehövande, trots att hon utsatts för våld, inte kunde lämna relationen på minst två år utan att behöva lämna landet. Kravet är att förhållandet ska bestå för fortsatt uppehållstillstånd och kvinnornas situation i de fall de utsätts för våld bildar ett ultimatum där de antingen får stå ut eller lämna landet.

Åtgärder för att skydda kvinnors rättigheter ska tillämpas utan åtskillnad på grund av bland annat status som migrant, flykting eller ställning i övrigt enligt art. 4.3 i Istanbulkonventionen. Begränsningslagens undantag av denna grupp med kvinnor var således att se som en direkt kränkning av konventionens fjärde artikel. Kränkningen uppmärksammades av GREVIO som framförde att en ändring var av högsta prioritet genom att använda verbet *vädjar* vilket, som nämnt, endast används när de anser att omedelbara åtgärder krävs.

Helt omedelbara åtgärder togs inte men genom SFS 2021:765 blev tidsbegränsade uppehållstillstånd huvudregeln vid invandring och begränsningslagens bestämmelser och restriktioner togs bort. I ovan nämnda del finns en vidtagen åtgärd som gjorts i ljuset av GREVIO:s rapport trots att varken denna eller Istanbulkonventionen omnämns i förarbetena till lagändringen. Kvinnor med anknytning till en partner med tidsbegränsat uppehållstillstånd kan numera beviljas fortsatt uppehållstillstånd om relationen upphör under samma förutsättningar som kvinnor med en partner som innehar ett permanent sådant, ett steg i rätt riktning.

Förändringen med tidsbegränsade uppehållstillstånd som huvudregel är något positivt på så sätt att det är en justering som innebär att Istanbulkonventionens art. 4.3 efterföljs genom att det inte längre föreligger någon diskriminering. Icke-diskriminering till trots kan redogöras för att GREVIO i sin rapport ställde sig mycket positiva till möjligheten för kvinnor att få ett permanent uppehållstillstånd när förhållandet avslutats primärt av orsaken att kvinnan utsatts för våld. Möjligheten som gavs till att direkt uppbära ett permanent uppehållstillstånd finns efter SFS 2021:765 inte kvar i och med huvudregeln om tidsbegränsade uppehållstillstånd. Kvinnorna som utsatts för våld och beviljas tillstånd får i stället ett tidsbegränsat sådant som gäller i tretton månader, en förändring från SFS 2017:356 som kan diskuteras sätta kvinnorna i en sämre situation än tidigare lydelse. Förändringen kan dock inte anses strida mot Istanbulkonventionen. Art 59.1 i konventionen uppställer krav på kvinnors möjlighet till ett självständigt uppehållstillstånd. I artikeln framgår dock att villkoren för att bevilja uppehållstillståndet och dess längd fastställs i nationell lagstiftning, därav blir förändringen svår att ifrågasätta eller kritisera närmare.

6.2 Utmaningar och möjligheter: Ytterligare åtgärder för överensstämmelse

Kritik som framförts av GREVIO men som inte fått fäste i svensk rätt ännu är mer påtaglig. Det faktum att våldet som kvinnan utsatts för ska vara allvarligt och bestå av upprepade incidenter samt att det är våldet som ska

vara den främsta orsaken till uppbrottet *inbjuder* GREVIO Sverige att ändra på.

6.2.1 Våldets art och upprepning

Skyddsregeln i 5 kap. 16 § UtlL omfattar främst fysiskt våld men även sexuellt våld och visst psykiskt sådant. Det har dock visats att kvinnor som utsätts för stryptag, knuffar, sparkar, slag med öppen hand samt kränkningar i form av omfattande kontroll, begränsningar av kvinnans frihet samt bland annat hot om våld eller hot om utvisning inte uppbär regelns skydd. Att undanta ovan nämnda våldsformer från våldsbegreppet eller innebörden av allvarlig kränkning överensstämmer inte med hur våld förstås i andra delar av rätten eller av definitioner i konventioner.

Istanbulkonventionens definition av våld i art. 3.a gör inte samma begränsningar. I konventionen är definitionen våld som leder till eller troligen kommer leda till fysisk sexuell, psykisk eller ekonomisk skada eller lidande för kvinnor inbegripet hot om sådana, en bredare tolkning av begreppet. WHO inkluderar såväl stryptag, knuffar, sparkar och slag med öppen hand i sin definition av fysiskt våld i nära relationer vilket bidrar till frågan varför skyddsregeln i UtlL tar en helt annan vändning. Den höga ribban för vad som är att anse som våld vid upphörandet av en anknytningsrelation har kritiserats på flera håll i såväl forskning av Burman som i utredningar till exempelvis prop. 2020/21:191 utan ändring. En incident med fysiskt våld kan osannolikt vara tillräckligt, ringa våld räcker inte till och känslomässigt våld eller psykisk misshandel räknas inte med. Skyddsregeln implicerar på så sätt att kvinnorna ska utstå våldet en viss tid och av en viss grad för att ha rätt till ett eget uppehållstillstånd, annars tvingas de lämna landet. Faktorer som ovan redogjort för innebär därför, som GREVIO uttrycker oro till, att kvinnor på grund av rädsla stannar i våldsamma relationer.

Upprepat våld är inte tillräckligt vilket innebär att män som agerar anknytningspersoner kan utsätta sin partner för upprepat våld under förutsättning att våldet inte är att anse som allvarligt enligt Migrationsverkets mening. Kvinnan kommer till stor sannolikhet att stanna i relationen eftersom

hennes alternativ är att utvisas och mannen kan använda denna rädsla emot henne eftersom hot inte heller omfattas av skyddsregeln. Det innebär en form av inlåsningseffekt som påpekats av såväl Asylrättscentrum som Flyktinggruppernas Riksråd eftersom relationen måste bestå om det inte varit fråga om allvarligt och upprepat våld eller annan allvarlig kränkning av frihet eller frid, i prop. 2020/21:191. Samtidigt menar regeringen i prop. 2020/21:191 att skyddsregeln gör att risken för inlåsningseffekter minskar eftersom det finns en möjlighet till ett eget uppehållstillstånd om relationen upphör, trots att kraven till detta ställs väldigt högt.

Det är en tydlig linje som dras mellan Sveriges intresse av en kontrollerad invandring och, i detta fall, våldsutsatta kvinnors rätt till uppehållstillstånd. Regeringen argumenterar för att enstaka mindre allvarliga våldshandlingar inte ska medföra fortsatt uppehållstillstånd eftersom om varje sådan skulle medföra rätt till tillstånd skulle regeln kunna missbrukas för att kringgå bestämmelserna. På vilket sätt regeringen menar att bestämmelsen skulle missbrukas förklarar de inte närmare, inte heller tydliggörs var gränsen mellan allvarligt och mindre allvarligt eller bagatellartade övergrepp dras. Att inte ändra skyddsregeln utan argumentera för kontrollerad invandring innebär att kvinnor i anknytningsrelationer bibehåller sin undergivna ställning och påverkar på så sätt minoritetskvinnors jämställdhet i det svenska samhället.

6.2.2 Tidpunkten för uppbrottet

Ytterligare kritik som framförts av GREVIO är kritik mot kravet på att förhållandet ska ha avslutats främst på grund av våldet. Socialtjänsten framför likartad kritik i Ds 2014:38 och menar att det ställs höga krav på att uppbrottet sker i nära tid till det att våld ägt rum. En relation som upphör en längre tid efter det att våld ägt rum anses kunna tala för att den upphört av en annan anledning är just våldet. Kritiken framförs eftersom synsättet på uppbrottet inte överensstämmer med den kunskap som finns om uppbrott i våldsamma relationer. Uppbrottet i våldsamma relationer präglas av internalisering. Mannens våld innebär psykiskt nedbrytande mekanismer hos kvinnan varigenom våldet normaliseras och hon kan ofta ta över mannens verklighetsuppfattning, precis som i Rebeckas fall i inledningen. Kravet får

till konsekvens att migrerade kvinnor som stannar i våldsamma relationer ifrågasätts om de inte lämnat relationen i tillräckligt god tid för att Migrationsverket ska se dem som skyddsvärda.

6.2.3 Tiden för sammanboende

Av art. 59.1 i Istanbulkonvention framgår som ovan redogjort för kvinnors säkerställda möjlighet till självständiga uppehållstillstånd när de utsatts för brott. Art. 59.1 stadgar att uppehållstillståndet ska ges till kvinnan oberoende av hur länge äktenskapet eller förhållandet har varat, något som inte gäller enligt svenska bestämmelser. En kvinna som utsätts för våld av sin anknytningsperson har inte rätt till ett eget tillstånd i Sverige om förhållandet inte varit tillräckligt långvarigt. GREVIO ställde sig i rapporten frågande till detta på samma sätt som kritik framförts i SOU 2012:45 och av Burman. Att kräva en viss varaktighet på förhållandet får anses strida mot Istanbulkonventionen eftersom denna inte ställer upp något liknande krav. Ett sådant krav skulle öka antalet kvinnor som är fast i våldsamma relationer. Art. 59.1 Istanbulkonventionen till trots ansågs, enligt regeringen, Sveriges migrationsrättsliga bestämmelser övergripande överensstämma med artikeln genom att en möjlighet till fortsatt uppehållstillstånd vid våld finns över huvud taget. Frågorna om kravet på relationernas längd och att sammanboendet inte ska ha varit för kortvarigt utan minst nio månader undveks genom att regeringen gjorde bedömningen att ingen åtgärd krävdes för överensstämmelse. Återigen användes argumentet om att förutsättningarna är nödvändiga för att förhindra att invandringsbestämmelser missbrukas. Linjen för sammanboendetiden dras väldigt skarp. Detta eftersom en kvinna inte uppbär något som helst tillgängligt skydd enligt skyddsregeln om sammanboendetiden inte varit tillräckligt långvarig, varför kravet på sammanboendetiden behöver ses över närmare.

7 Diskussion

Att Sverige, ur ett internationellt perspektiv, har haft ett framgångsrikt arbete för att förebygga våld i nära relationer och däribland våld i anknytningsrelationer innebär inte att det har gjorts tillräckligt. När tusentals kvinnor drabbas varje år, och mörkertalet är högt, är problemet fortfarande alldeles för stort för att inte göra något åt det. Det faktum att GREVIO använder verbet *inbjuder* i rapportens sammanfattning för att framföra luckor i den svenska rätten gällande utvärderingen av våld som orsak till uppbrottet och dess art, anser jag inte ska tolkas som ett så litet problem att det inte behöver åtgärdas. För ett land som Sverige vill jag påstå att även en indikation på mindre luckor ska vara tillräckligt för att sträva efter förbättring. Det ska inte vara fråga om att överväga att fylla rättens luckor när det handlar om våld, det ska göras. Det kan inte anses att vi någonsin har kommit tillräckligt långt i arbetet för att förebygga våld i nära relationer, och i detta fall våld i anknytningsrelationer, om det fortfarande förekommer i stor utsträckning i samhället.

Att ställa högre krav på våld i anknytningsrelationer än i andra delar av rätten är inte att anse som jämställt. Allt våld är allvarligt och en nolltolerans för våld mot kvinnor bör råda. Att utländska kvinnor inte får ta del av skyddet vid våld som anses mindre allvarligt får anses vara stötande. Som diskuterat ovan kan en man utsätta sin partner för upprepat våld under förutsättning att det inte utgör allvarligt sådant och på så sätt systematisera våldet genom vetskapen att kvinnan inte kommer lämna relationen eftersom hon inte kan uppbära skydd. Det våld som kvinnan utsätts för är självfallet inte rättfärdigat av svensk rätt, eftersom allt våld är kriminaliserat enligt brottsbalken, men vilken kvinna kommer anmäla våld och lämna en våldsamt relation om hon inte kan vara säker på att hon kommer få hjälp av svenska myndigheter? För att dömas för grov kvinnofridskränkning ställs det inte lika höga krav som vid våld i anknytningsrelationer när ett uppehållstillstånd står på spel.

Att det idag trots vår kunskap om uppbrottsprocessen i våldsamma relationer och dess prägel av internalisering ställs höga krav på att uppbrottet ska ske i

nära tid till våldet är, enligt mig, absurt. Det krävs ett visst upprepat och allvarligt våld men det ska ifrågasättas om kvinnan stannar i relationen och utsätts för våld en längre tid, vilken nytta detta ska ge förstår jag inte. I stället innebär det en skuld och en repressalie som läggs på brottsoffret i stället för på gärningsmannen. Ifrågasättandet syns inte i andra delar av rätten varför det är underligt att det framgår här.

En förändring i tillämpningen av skyddsregeln vad gäller kravet på våld som primär orsak till uppbrottet och att våldet måste vara allvarligt och upprepat är nödvändigt för att kvinnor i våldsamma relationer inte ska behandlas sämre än våldsutsatta kvinnor i andra delar av rätten. En förändring som behöver göras nu för att undvika att fler kvinnor stannar med en våldsam anknytningsman för att få stanna i Sverige.

8 Slutsats

Det står klart att förändringar har skett efter GREVIO:s utvärderingsrapport 2019. Skyddsregeln är numera jämställd efter att begränsningslagens bestämmelser upphört att gälla. Även kvinnor med anknytning till en man med tidsbegränsat uppehållstillstånd kan nu ta del av skyddet i 5 kap. 16 § UtL. Den åtgärd som GREVIO ansåg som mest brådskande.

Kvar står de, vad GREVIO benämner, små luckor i rätten som Sverige ombeds överväga att fylla. De luckor som avser kravet på våld som primär orsak till uppbrottet i relationen och att våldet måste vara allvarligt och upprepat som inte anses fullt överensstämma med Istanbulkonventionen och dess syfte. Kritik gällande kravet på förhållandets seriositet och varaktighet har också framförts. I dessa delar finns det fortfarande möjlighet till förändring för ytterligare överensstämmelse med de förändringar som GREVIO önskar se. Det uppställs inga krav på ändring genom en inbjudan men en förändring krävs för en större överensstämmelse med synen på våld i andra delar av rätten och dess nolltolerans enligt Istanbulkonventionen.

Källförteckning

KÄLLOR

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1997:152 Uppehållstillstånd på grund av anknytning.

SOU 2012:45 Kvinnor och barn i rättens gränsland.

Ds 2012:52 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet samt vissa frågor om kontaktförbud avseende gemensam bostad.

Ds 2014:38 Fortsatt uppehållstillstånd vid brusten anknytning på grund av våld eller allvarlig kränkning - En kartläggning av tillämpningen.

SOU 2014:49 Våld i nära relationer - en folkhälsofråga.

Propositioner och regeringsskrivelser

Prop. 1999/2000:43 Uppehållstillstånd på grund av anknytning.

Prop. 2005/06:72 Genomförande av EG-direktivet om rätt till familjeåterförening samt vissa frågor om handläggning och DNA-analys vid familjeåterförening.

Prop. 2013/14:208 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor.

Skr. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid.

Prop. 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen.

Rapporter m.m.

GREVIO, *Baseline evaluation report Sweden*, 2019.

World Health Organisation, *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*, 2013.

Jämställdhetsmyndigheten, *Bra behöver bli bättre – om Sverige och Istanbulkonventionen*, 2021.

Rättsfall och beslut

Migrationsöverdomstolen

MIG 2011:25

MIG 2014:12

Utlänningsnämnden

UN 99–2000

UN 418–00

LITTERATUR

Í Baianstovu, Rúna, *Migration och kvinnors utsatthet för våld i nära relationer* i: Moser Hällen, Linn: *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*. Liber AB, Stockholm 2021.

Burman, Monica: 'Immigrant Women Facing Male Partner Violence - Gender, Race and Power in Swedish Alien and Criminal Law', *feminists@law*. vol. 2, nr 1, 2012.

Kerker, Lisa: *Anhörigmigranterns rättsliga skydd I tid och rum: En studie av skydd från våld i förhållande till vistelserätt i Sverige*. Lund University, Faculty of Law, Diss. Lund: Lunds universitet, 2023.

Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod* i: Nääv, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund 2018.

Sandgren, Claes: *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argument*. 5 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm 2021.

ÖVRIGT

Jämställdhetsmyndigheten, *Istanbulkonventionen – Europeiskt avtal om våld mot kvinnor*. Publicerad 26 augusti 2021. Hämtad 16 november 2023.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/istanbulkonventionen-europeiskt-avtal-om-vald-mot-kvinnor/>

Nationellt Centrum för Kvinnofrid, *Uppbrottsprocessen*, Uppsala universitet. Publicerad 30 augusti 2022. Hämtad 21 november 2023.
<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/uppbrotsprocessen/>